

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ»

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, заслуженого юриста України
Петренка Павла Дмитровича*

Київ
ВД «Професіонал»
2020

УДК 351:340.130.53(477)

3-19

**Закон України «Про державну службу». Науково-практичний коментар.
3-19** / За заг. ред. Петренка П. Д. – Київ.: Видавничий дім «Професіонал», 2020. – 512 с.

ISBN 978-966-370-381-7

Видання присвячене роз'ясненню положень Закону України «Про державну службу», розраховано на широке коло читачів, зокрема діючих державних службовців, громадян, що претендують на посади державної служби, практикуючим юристам, студентам юридичних і управлінських факультетів, депутатам рад усіх рівнів.

УДК 351:340.130.53(477)

ISBN 978-966-370-381-7

© Видавничий дім «Професіонал», 2020.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Безпалова Ольга Ігорівна — доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Гавловський Ігор Анатолійович — кандидат юридичних наук, заступник директора Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України;

Дрозд Олексій Юрійович — доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ України;

Журавльов Дмитро Володимирович — доктор юридичних наук, професор, перший заступник директора Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України, заслужений юрист України;

Іванцов Володимир Олександрович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Іншин Микола Іванович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Казанчук Ірина Дмитрівна — кандидат юридичних наук, доцент, кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Касмінін Олександр Володимирович — кандидат юридичних наук, суддя Конституційного Суду України;

Клемпарський Микола Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри загально-правових дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України;

Корнієць Павло Юрійович — Старший детектив – Керівник Третього відділу детективів Четвертого підрозділу детективів Головного підрозділу детективів Національного антикорупційного бюро України;

Онщенко Наталія Миколаївна — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік Національної академії правових наук України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М. Корецького;

Петренко Павло Дмитрович — доктор юридичних наук, заслужений юрист України;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, директор Департаменту регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Чижмарь Катерина Іванівна — доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України;

Чижмарь Юрій Васильович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, господарського, адміністративного права та правоохоронної діяльності ВЗО Відкритий міжнародний університет розвитку людини «України»;

Яценко Валентина Петрівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ.

ВСТУП

Реформа державної служби в Україні була розпочата у 2015 році з прийняттям Закону України від 10.12.2015 № 889-VIII «Про державну службу», що прийшов на зміну попередньому Закону України «Про державну службу», який діяв з 1993 року.

В ході реформування державної служби в Україні були поставлені такі завдання і визначені такі пріоритети:

- прийняття нормативно-правових актів та ефективна реалізація Закону України «Про державну службу»;
- формування висококваліфікованої, компетентної групи фахівців з питань реформ;
- визначення оптимальної кількості державних службовців з урахуванням функцій та організаційної структури державних органів, оптимізація чисельності працівників органів державної влади;
- реформування системи оплати праці державних службовців з метою підвищення рівня їх заробітної плати за умови забезпечення стабільності державних фінансів; утворення служб управління персоналом у міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади;
- створення інтегрованої інформаційної системи управління людськими ресурсами на державній службі;
- реформування системи професійного навчання державних службовців;
- підвищення рівня інституційної спроможності Національного агентства України з питань державної служби для забезпечення ефективної реалізації Закону України «Про державну службу» та повноцінного реформування державної служби.

Отже, навіть з цього переліку видно, що Закон України «Про державну службу» займає провідне місце серед правових інструментів, які призвані перетворити державну службу у сучасний і ефективний менеджмент в цілях забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян діяльності і такої її організації, яка функціонує винятково в інтересах держави і суспільства.

Таким чином, для забезпечення проведення комплексних реформ у різних сферах державної політики потрібна дієва система державного управління та професійні, добросовісні, етичні державні службовці. Для розбудови країни, потрібна професійна державна служба, що є основою державного управління.

Реформування державного управління, про яке вже загадували, розпочато у практичній та теоретичній площині із залученням кращих зразків європейських практик. Для виконання зобов'язань, визначених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, і за результатами проведення у 2018 році експертами програми SIGMA оцінки стану державного управління, аудиту комплексної реформи дер-

жавного управління Рахункової палати України, з урахуванням консультацій із заінтересованими сторонами та у співпраці з державними органами влади, зокрема з Національним агентством з питань державної служби (надалі НАДС), за участю Представництва ЄС в Україні, міжнародних експертів і представників громадськості, Кабінет Міністрів України розпорядженням від 18 грудня 2018 року № 1102-р затвердила нову редакцію Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року та план заходів з її реалізації на 2019-2021 роки, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року № 474. Зазначена Стратегія відповідає європейським стандартам належного урядування та європейським принципам державного управління програми SIGMA.

Яка буде доля вказаних програмних документів і заходів в умовах зміни влади в Україні – наразі невідомо. Було б бажано, щоб застосовувався еволюційний підхід до таких вразливих інституцій, які мають безпосередній вплив на управління державою і мають величезне суспільне значення.

Наше видання, що присвячене роз'ясненню положень Закону України «Про державну службу», розраховано на широке коло читачів, зокрема діючих державних службовців, громадян, що претендують на посади державної служби, практикуючим юристам, студентам юридичних і управлінських факультетів, депутатам рад усіх рівнів.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про державну службу»	9
Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	10
Стаття 1. Державна служба та державний службовець	10
Стаття 2. Визначення термінів	11
Стаття 3. Сфера дії цього Закону	12
Стаття 4. Принципи державної служби	14
Стаття 5. Правове регулювання державної служби	16
Стаття 6. Категорії посад державної служби	17
Розділ II ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ	18
Стаття 7. Основні права державного службовця	18
Стаття 8. Основні обов'язки державного службовця	20
Стаття 9. Підпорядкування державного службовця та виконання наказу (розпорядження), доручення	21
Стаття 10. Політична неупередженість	23
Стаття 11. Захист права на державну службу	24
Розділ III УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБОЮ	26
Стаття 12. Система управління державною службою	26
Стаття 13. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби	27
Стаття 14. Комісія з питань вищого корпусу державної служби	29
Стаття 15. Повноваження Комісії з питань вищого корпусу державної служби	31
Стаття 16. Організація роботи Комісії з питань вищого корпусу державної служби	33
Стаття 17. Керівник державної служби в державному органі	34
Стаття 18. Служба управління персоналом державного органу	36
Розділ IV ВСТУП НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ	37
Глава 1. Загальні умови вступу на державну службу	37
Стаття 19. Право на державну службу	37
Стаття 20. Вимоги до осіб, які претендують на вступ на державну службу	38
Стаття 21. Вступ на державну службу	40
Глава 2. Порядок проведення конкурсу на зайняття вакантної посади державної служби	40

Стаття 22. Конкурс на зайняття вакантної посади державної служби	40
Стаття 23. Оприлюднення інформації про вакантну посаду державної служби та оголошення про проведення конкурсу	42
Стаття 24. Скорочення вакантних посад, на які не оголошено конкурс	43
Стаття 25. Документи для участі у конкурсі	44
Стаття 26. Порядок визначення відповідності кандидатів умовам конкурсу	46
Стаття 27. Конкурсна комісія	47
Стаття 28. Оформлення та оприлюднення результатів конкурсу	49
Стаття 29. Відкладене право другого за результатами конкурсу кандидата на зайняття вакантної посади державної служби	50
Стаття 30. Повторний конкурс	50
Глава 3. Призначення на посаду державної служби	51
Стаття 31. Порядок призначення на посаду державної служби	51
Стаття 32. Обмеження щодо призначення на посаду	53
Стаття 33. Акт про призначення на посаду	55
Стаття 34. Строкове призначення	56
Стаття 35. Випробування	56
Стаття 36. Присяга державного службовця	57
Стаття 37. Особова справа державного службовця	58
Розділ V СЛУЖБОВА КАР'ЄРА	59
Стаття 38. Проходження державної служби	59
Стаття 39. Ранги державних службовців	60
Стаття 40. Просування державного службовця по службі	62
Стаття 41. Переведення державних службовців	62
Стаття 42. Службове відрядження	65
Стаття 43. Зміна істотних умов державної служби	66
Стаття 44. Оцінювання результатів службової діяльності	68
Стаття 45. Публічний звіт керівника органу виконавчої влади	70
Стаття 46. Стаж державної служби	71
Стаття 47. Правила внутрішнього службового розпорядку державного органу	72
Стаття 48. Підвищення рівня професійної компетентності державних службовців	73
Стаття 49. Індивідуальна програма підвищення рівня професійної компетентності державного службовця	77
Розділ VI ОПЛАТА ПРАЦІ, ЗАОХОЧЕННЯ І СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ	77
Стаття 50. Оплата праці державних службовців	77
Стаття 51. Групи оплати праці та схема посадових окладів державних службовців	78
Стаття 52. Надбавки, доплати та премії	81
Стаття 53. Заохочення державних службовців	82
Стаття 54. Соціально-побутове забезпечення державних службовців	82

Стаття 55. Створення належних умов для виконання посадових обов'язків.....	83
Розділ VII РОБОЧИЙ ЧАС І ЧАС ВІДПОЧИНКУ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ.	
ВІДПУСТКИ	83
Стаття 56. Робочий час і час відпочинку державного службовця	83
Стаття 57. Щорічні основні відпустки державних службовців.....	85
Стаття 58. Щорічні додаткові та інші відпустки державних службовців	86
Стаття 59. Порядок і умови надання щорічних відпусток.....	86
Стаття 60. Відкликання державних службовців із щорічних відпусток	86
Розділ VIII ДИСЦИПЛІНАРНА ТА МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	
ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ	87
Глава 1. Службова дисципліна	87
Стаття 61. Забезпечення службової дисципліни	87
Стаття 62. Обов'язки державного службовця щодо додержання службової дисципліни	88
Стаття 63. Обов'язки керівника державної служби щодо забезпечення службової дисципліни.....	88
Глава 2. Засади дисциплінарної відповідальності	89
Стаття 64. Дисциплінарна відповідальність державного службовця	89
Стаття 65. Підстави для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності	90
Стаття 66. Види дисциплінарних стягнень та загальні умови їх застосування	91
Стаття 67. Обставини, що пом'якшують або обтяжують дисциплінарну відповідальність	92
Стаття 68. Суб'єкти, уповноважені ініціювати дисциплінарні провадження та застосовувати дисциплінарні стягнення	94
Стаття 69. Дисциплінарна комісія з розгляду дисциплінарних справ та її повноваження	94
Стаття 70. Загальні збори (конференція) державних службовців державного органу	96
Стаття 71. Проведення службового розслідування	97
Стаття 72. Відсторонення державного службовця від виконання посадових обов'язків	99
Стаття 73. Дисциплінарна справа	100
Стаття 74. Гарантії прав державних службовців під час застосування дисциплінарного стягнення.....	101
Стаття 75. Пояснення державного службовця.....	102
Стаття 76. Право на ознайомлення з матеріалами дисциплінарної справи	103
Стаття 77. Рішення про накладення дисциплінарного стягнення чи закриття дисциплінарного провадження	104
Стаття 78. Оскарження рішення про накладення дисциплінарного стягнення	105
Стаття 79. Зняття дисциплінарного стягнення	105

Глава 3. Матеріальна відповідальність державних службовців	105
Стаття 80. Основи матеріальної відповідальності державних службовців.....	106
Стаття 81. Обов'язок відшкодування шкоди	106
Стаття 82. Порядок відшкодування шкоди.....	107
Розділ ІХ ПРИПИНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ.....	108
Стаття 83. Підстави для припинення державної служби	108
Стаття 84. Припинення державної служби у разі втрати державним службовцем права на державну службу або його обмеження	109
Стаття 85. Припинення державної служби у зв'язку із закінченням строку призначення на посаду державної служби.....	110
Стаття 86. Припинення державної служби за ініціативою державного службовця або за угодою сторін	110
Стаття 87. Припинення державної служби за ініціативою суб'єкта призначення	111
Стаття 88. Припинення державної служби у зв'язку з обставинами, що склалися незалежно від волі сторін	112
Стаття 89. Передача справ і майна	113
Стаття 90. Пенсійне забезпечення	113
Розділ Х ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В	
ОКРЕМИХ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ. ПАТРОНАТНА СЛУЖБА	114
Стаття 91. Особливості проходження державної служби в окремих державних органах	114
Стаття 92. Патронатна служба	115
Розділ ХІ ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	117
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 1 жовтня 2014 р. № 500	
«Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань державної служби»	134
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 25 березня 2016 р. № 243	
«Про затвердження Положення про Комісію з питань вищого корпусу державної служби».....	148
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 3 жовтня 2018 р. № 835	
«Про внесення змін до Типових вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорії "А"»	154
НАКАЗ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ від 16.03.2018 № 62 «Про внесення змін до Порядку визначення спеціальних вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорій «Б» і «В»»	158

ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 25 березня 2016 р. № 246 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби».....	164
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 26 квітня 2017 р. № 301 «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою».....	233
НАКАЗ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ від 03.03.2016 № 47 «Про затвердження Типового положення про служ- бу управління персоналом державного органу»	251
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 10 липня 2019 р. № 591 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 р. № 640 та визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 р. № 1047»	258
НАКАЗ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ від 19.06.2018 № 149 «Про затвердження Порядку розгляду Національ- ним агентством України з питань державної служби або його територіальними ор- ганами скарг державних службовців категорій «Б» і «В» щодо прийняття, прохо- дження та припинення державної служби відповідно до Закону України «Про державну службу» або учасника конкурсу, який не пройшов конкурсний відбір на зайняття вакантної посади державної служби категорій «Б» і «В»».....	284
НАКАЗ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ від 22.03.2016 № 64 «Про затвердження Порядку ведення та зберігання особових справ державних службовців»	290
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 20 квітня 2016 р. № 306 «Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між ранга- ми державних службовців і рангами посадових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними рангами та іншими спеціальними зван- нями»	299
РОЗПОРЯДЖЕННЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 18 грудня 2018 р. № 1102-р «Про внесення змін до розпоряджень Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474 і від 27 грудня 2017 р. № 1013»	315
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 8 серпня 2016 р. № 500 «Про затвердження Порядку надання державним службовцям матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань»	361

ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 6 лютого 2019 р. № 102 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо впорядкування структури заробітної плати працівників державних органів, судів, органів та установ системи правосуддя у 2019 році»	363
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ від 13.06.2016 № 646 «Про затвердження Типового положення про преміювання державних службовців органів державної влади, інших державних органів, їхніх апаратів (секретаріатів)»	385
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 27 квітня 1994 р. № 250 «Про порядок і умови надання державним службовцям, посадовим особам місцевого самоврядування додаткових оплачуваних відпусток»	390
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 6 квітня 2016 р. № 270 «Про затвердження Порядку надання державним службовцям додаткових оплачуваних відпусток»	392
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 25 березня 2016 р. № 230 «Про затвердження Порядку відкликання державного службовця із щорічної відпустки»	396
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 25 березня 2016 р. № 231 «Про затвердження Порядку відшкодування непередбачуваних витрат державного службовця у зв'язку з його відкликанням із щорічної основної або додаткової відпустки»	399
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 13 червня 2000 р. № 950 «Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, які для цілей Закону України “Про запобігання корупції” прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування»	402
НАКАЗ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ від 03.03.2016 № 49 «Про затвердження Порядку обліку та роботи з дисциплінарними справами»	409
ЗАКОН УКРАЇНИ Про запобігання корупції	412

НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ
ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ»

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, заслуженого юриста України
Петренка Павла Дмитровича*

Підписано до друку 20.05.2020. Формат 70x100 1/16.
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 41,5.

ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1533